

КВ2020

НАУКОВА РОБОТА НА ТЕМУ:

«Податкова модель України»

2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ	4
1.1 Оцінка податкової моделі за рівнем перерозподілу ВВП	4
1.2 Аналіз результатів діяльності та оподаткування малого бізнесу	7
РОЗДІЛ 2 НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ МОДЕЛІ	14
УКРАЇНИ	
2.1 Податкові можливості від детінізації економіки	14
2.2 Шляхи дотримання принципу соціальної справедливості при	16
оподаткуванні	
2.3 Стратегічні напрями розвитку податкової системи України	20
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	27
АНОТАЦІЯ	30
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Відомо, що для досягнення високих темпів економічного росту та високого рівня життя громадян, в суспільстві необхідно зробити правильний вибір економічної моделі розвитку країни в цілому та податкової моделі зокрема. Податкова система в кожній країні є важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку. Враховуючи податкове навантаження на економіку, можна дослідити рівень соціальної відповідальності держави, впливати на тіньові процеси, стимулювати розвиток певних секторів економіки. Тому питання визначення оптимальної податкової моделі держави має важливе значення та є об'єктом досліджень науковців, серед яких праці М.Д. Бедринця, А.В. Сурженко, О.Р. Баріна, О.С. Дроздовської та інших.

Метою наукової роботи є обґрунтування напрямів корегування податкової моделі України.

Відповідно до цієї мети поставлено й вирішено такі завдання:

- охарактеризовано особливості податкової моделі України;
- проведено аналіз результатів діяльності та оподаткування малого бізнесу
- обґрунтовані напрями розвитку податкової системи для оптимізації її моделі;
- визначено податкові можливості від детінізації економіки;
- обґрунтовано шляхи дотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності податкової політики з урахуванням сучасного економічного вектору розвитку.

Об'єктом дослідження є податкова модель України, її відповідність соціально-економічним показникам в країні.

При виконанні роботи були використані наступні методи дослідження: аналізу й синтезу, узагальнення, історичного підходу, моделювання.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

1.1 Оцінка податкової моделі за рівнем перерозподілу ВВП

Податкова система має відповідати економічній моделі розвитку країни, тому важливо дослідити сучасні виклики перед економікою країни та сформуванню уявлення про напрямок реформування податкової системи.

Оцінка рівня податкового навантаження за податковим коефіцієнтом (частка податків до ВВП) дозволяє визначити яка податкова модель сформувалась в країні. Для України цей показник є нижчим, ніж у країнах Європи, і складає менше 30%. Одна з початку розвитку податкової системи в країні намагались створити європейську модель. Податкове навантаження у динаміці зростає, але знаходиться на межі між європейською та американською моделлю. Однак планується зменшити відношення між податковими надходженнями та ВВП, так у бюджеті 2020 р. передбачено плановий показник ВВП 4510,8 млрд. грн, а податкові надходження – 846 млрд. грн, тобто рівень податкового навантаження буде зменшуватися і може досягти рівня 19%.

Оскільки держава не планує збирати більшу частку коштів, тому і рівень витрат на соціальні та інші заходи не будуть зростати. Таким чином, бізнес має самостійно піклуватися про свій розвиток, та забезпечувати більший рівень оплати праці, щоб було можливо профінансувати медичні, освітні заходи та забезпечити собі самостійно гідний рівень пенсії. Для того, щоб це було можливим, необхідно досягти достатнього рівня доходів населення.

Багато розвинених країн мають фактично набагато більше податкове навантаження: Німеччина, Франція, Італія. А ті країни Східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС, мають менший рівень податкового навантаження: Болгарія, Румунія. Коефіцієнт збору податків до зведеного

бюджету до ВВП складає 40,3% у середньому по країнах ЄС і зріс на 1,1 відсотковий в порівнянні з 2007 роком [18]. Однак не можна говорити про низький рівень податкового навантаження в Україні, оскільки в країнах Європейського Союзу громадяни мають значно більший рівень доходу.

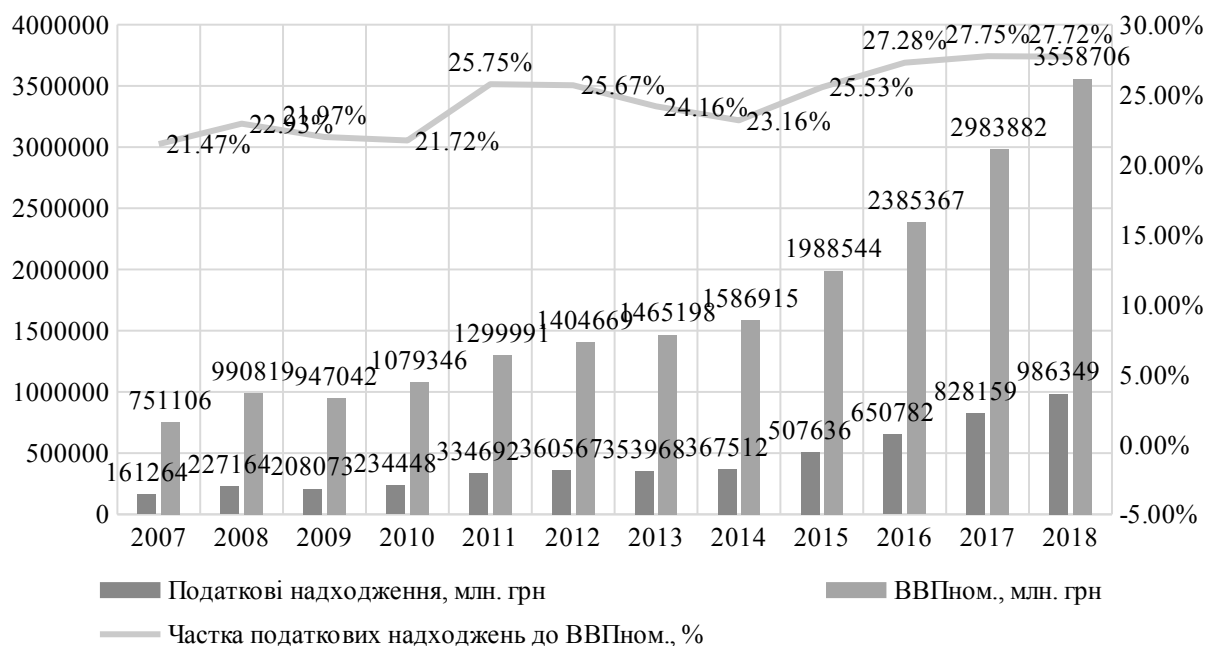

Рисунок 1.1 – Частка податкових надходжень у ВВП в Україні

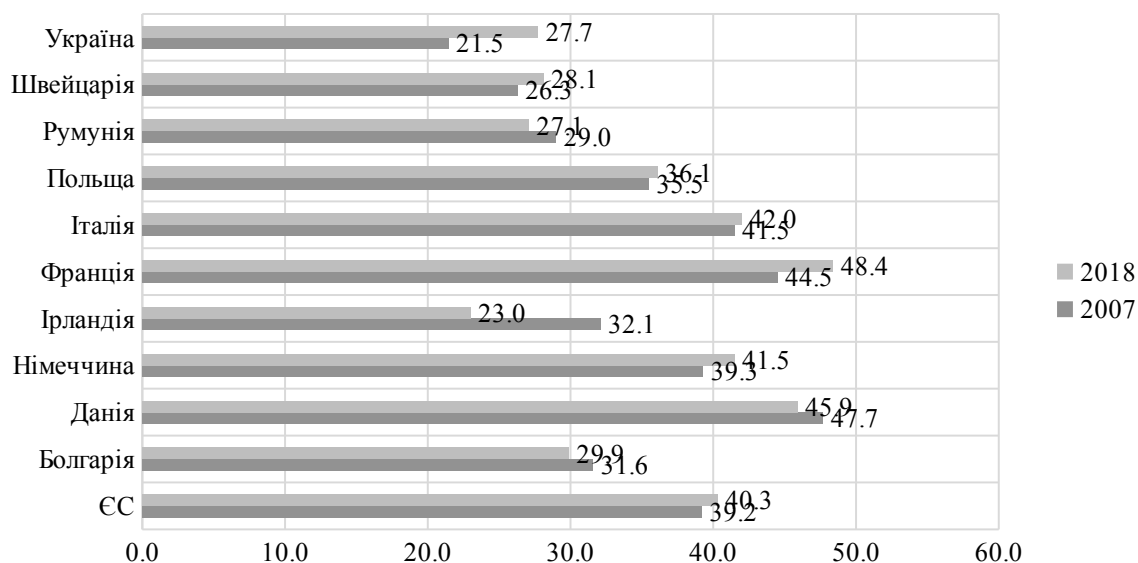

Рисунок 1.2 – Частка податкових надходжень до ВВП у різних країнах за 2007, 2018 роки, %

У структурі податкових надходжень нашої країни переважають непрямі податки, вони складають більше 50% загального обсягу надходжень. У країнах Європейського Союзу переважають надходження з доходів громадян, оскільки рівень доходів є значно більшим і в більшості країн застосовується прогресивна шкала оподаткування і деякі пільгові ставки за ПДВ. Частка ПДВ переважає в країнах Східної Європи, де все ще рівень доходу громадян є не зовсім високим і не завжди в повній мірі виконується принцип соціальної справедливості. Тому, важливо не перекладати повністю навантаження на споживачів з різним рівнем доходу, зменшена ставка ПДВ для продуктів першої необхідності та деяких інших продуктів харчування, а також дитячих товарів могла б знизити таке навантаження.

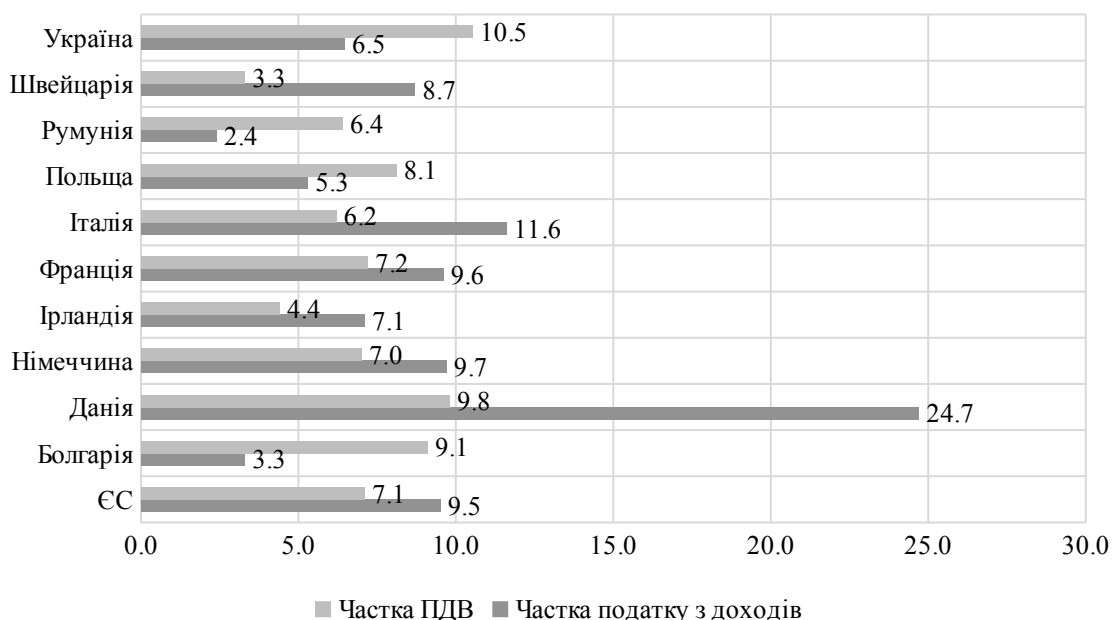

Рисунок 1.3 – Структура окремих податкових надходжень до ВВП у різних країнах за 2018р., %

Таким чином, в Україні сформувалась податкова модель, яка має деякі особливості, а саме: за рівнем перерозподілу ВВП класична європейська податкова модель в останні роки перетворюється на американську; перевага непрямих податків; пропорційне оподаткування доходів фізичних осіб з однаковим підходом до активних та пасивних доходів (відсутність

прогресивної шкали), необґрунтовані критерії застосування єдиного податку (спрощена системи).

Слід зазначити, що планується перехід до американської моделі, де держава збиратиме меншу частку, проте і виконуватиме свої соціальні функції в обмежених розмірах, але для такого переходу наразі ще не сформовано достатній рівень доходів населення, який би дозволяв фізичним особам самостійно фінансувати витрати на освіту, медичні послуги, сплачувати внески на соціальне страхування, у тому числі добровільне пенсійне страхування. У таких умовах важливим є стимулювання саме малого бізнесу, який даватиме змогу вирішити проблему з працевлаштуванням, приносить достатній дохід для людей, які бажають займатися власною справою, а крім виникне мотивація самостійно працювати, а не чекати допомоги від держави. Важливим є введення у дію принципу соціальної справедливості, який дав би змогу знизити фактичний податковий тиск на людей з невеликим обсягом доходів і отримати додаткові кошти з заможних верств населення.

1.2 Аналіз результатів діяльності та оподаткування малого бізнесу

Малий бізнес, який формує в розвинутих країнах велику частку від ВВП, сплачує до бюджету набагато менше, ніж великі підприємства. Великі корпорації з більшими оборотами, які мають автоматизоване виробництво значно більш значущі для формування державного та місцевих бюджетів. Такі підприємства мають значно більшу ефективність та продуктивність праці, ніж у невеликого бізнесу. Тобто, малому бізнесу важко конкурувати за рівних умов. Умовно-постійні витрати, пов'язані з обліком, для малого бізнесу занадто високі, крім того витрати на одиницю продукції є набагато

вищими, банківські кредити дорожчими, конкуренція на ринках збуту вища, а значить норма прибутку – нижче.

Однак неможливо недооцінювати значення малого бізнесу для розвитку економіки, а також для утворення нових робочих місць для того, щоб забезпечити себе гідними умовами і мати можливість оплачувати в достатній мірі освітні та соціальні заходи, оскільки держава поступово менше втручається у безкоштовне забезпечення таких послуг. Тому він має отримувати інші умови оподаткування, оскільки використання звичайної податкового режиму лише обмежить розвиток та конкурентоздатність малого бізнесу у порівнянні з більш великим. За таких умов зникатимуть стимули, які дозволяють найбільш активним членам суспільства забезпечувати себе та свої сім'ї необхідним доходом для існування.

Малі підприємства є важливою складовою функціонування національної економіки України. По-перше, вони дають змогу створити нові робочі місця і знизити рівень безробіття, а також забезпечити відповідними фінансовими ресурсами сімейні бюджети. Крім цього, у 2018 році ці підприємства заробили 12,7% від усіх фінансових результатів, що дає змогу наповнити як державний бюджет, так і місцеві [17].

Віднесення підприємства до певної категорії відбувається, якщо показники на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із критеріїв (дод. Г2).

Частка малих та мікропідприємств за 2010-2018 роки зросла на 1%, проте їх кількість скоротилася на 17867 одиниць, особливо помітне падіння після кризи 2014 року, а також введення закону про сплату ЄСВ, навіть якщо підприємство не працює (рис.1.4).

У 2018 році спостерігався позитивний результат до оподаткування у малих підприємств у розмірі 46 871 млн. грн, проте мікропідприємства в цілому мали збиток 1 159 млн. грн. Загальна кількість прибуткових підприємств становила 74,1% і 73,2% відповідно, що лише на декілька відсотків менше за показники середніх та великих підприємств. Найбільшу

частку у загальному обсязі фінансових результатів галузі було досягнуто за такими напрямками: освіта – 81,6%, сільське господарство – 30%, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 20,8%, оптова та роздрібна торгівля – 20,3%, інформація та телекомунікації – 10,4%, професійна, наукова та технічна діяльність – 7,9%.

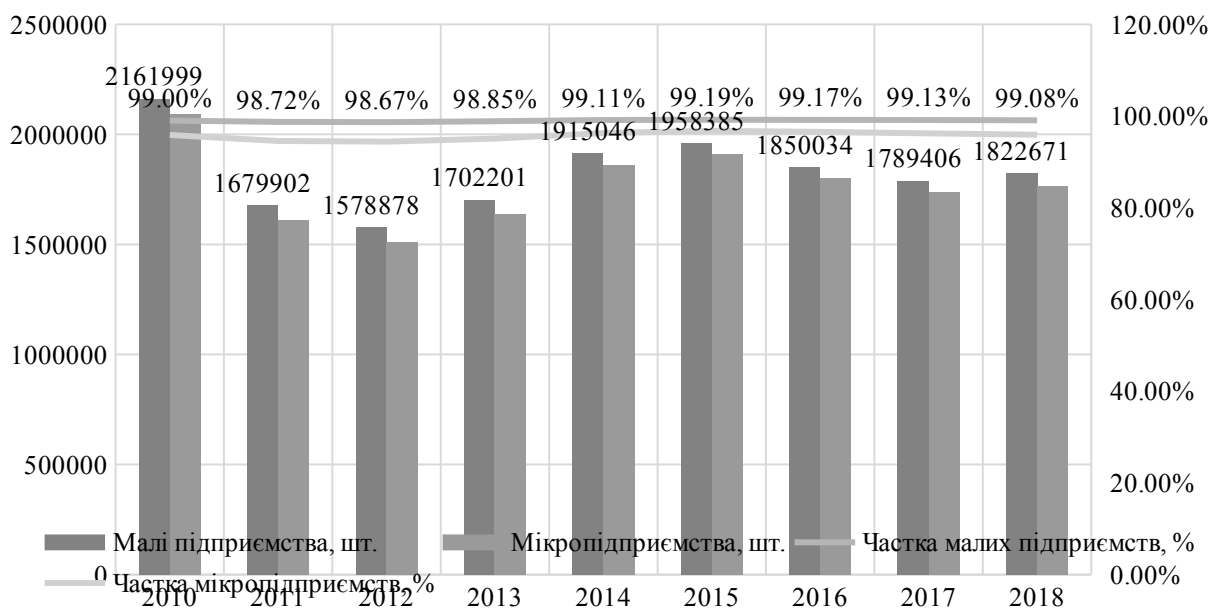

Рисунок 1.4 – Кількість малих та мікропідприємств та їх частка у загальному обсязі

Спостерігається тренд до збільшення частки прибуткових малих підприємств, найбільший ріст був у 2011 та 2015 роках. При цьому фінансові результати до оподаткування мікропідприємств є від'ємними протягом 2010-2018 років, найбільш кризовим період був у 2014 та 2015 роках.

Малі підприємства вперше у 2018 році мали прибуток до оподаткування, який склав 46 708 млн. грн. Така ситуація у довгостроковій перспективі може говорити про недосконалу систему оподаткування і ухилення від сплати податків, так як приватні підприємства мають на меті отримання прибутку і не будуть проводити довгострокову збиткову діяльність.

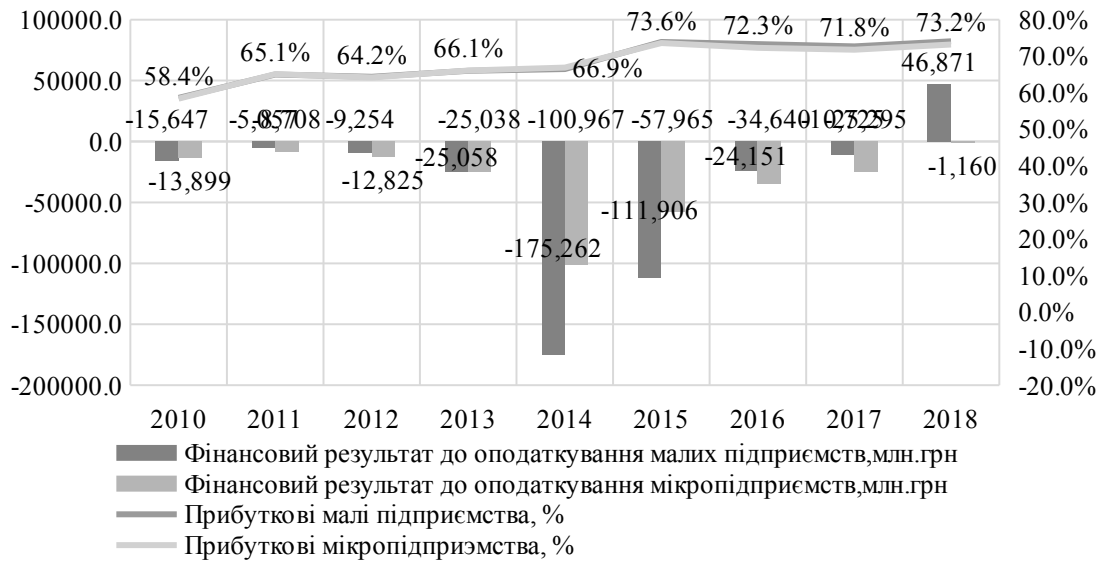

Рисунок 1.5 – Фінансові результати малих підприємств

Більшість мікропідприємств проводять свою діяльність за спрощеною системою оподаткування, яка дає змогу використовувати спрощену звітність і сплачувати менше податків до бюджету. За період з 2007 року розміри сплати єдиного податку постійно зростали, зараз надходження за ним збільшились на 27 838 685 млн. грн. Крім цього відбувалися певні зміни у структурі цього податку, до 2015 року виділявся окремо фіксований сільськогосподарський податок і враховувалися підприємства, частка сільськогосподарського товаровиробництва яких дорівнювала або перевищувала 50%, а не 75%, як зараз.

Таким чином спостерігається ріст оплати праці серед усіх підприємств, в тому числі і у малих, проте він відбувається менш швидкими темпами. Витрати на щорічну оплату праці серед малих підприємств за визначений період зросли на 48,73 тис. грн або 4,06 тис. грн щомісяця (дод. Д1).

У середньому одне мале підприємство отримує фінансовий результат до оподаткування у розмірі 25,72 тис. грн за рік, що набагато менше, ніж одне велике чи середнє підприємство (дод. Д2). Однак частка фінансових результатів у всіх доходах підприємств є значною і складає 12,69%. Отже,

малі підприємства мають здійснювати багато операційних циклів і швидко обертати ресурси, щоб досягти достатніх фінансових результатів.

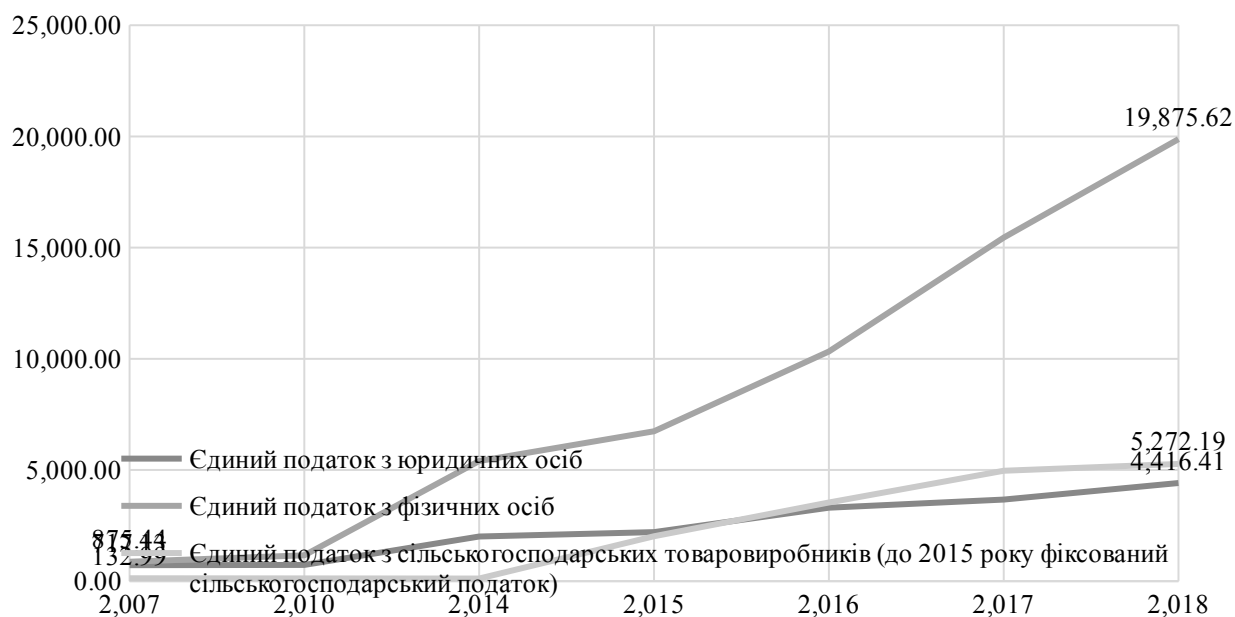

Рисунок 1.6 – Динаміка сплати єдиного податку єдиного податку за складовими, млн. грн

Проаналізувавши частку чистого прибутку до оподаткування по регіонам серед малих підприємств за 2010 і 2018 роки, можна дійти до висновку що у 2010 році більшість областей показували збитки, лише Севастополь, Херсонська, Запорізька, Миколаївська, Кіровоградська та Луганська області мали частку від загального фінансового значення по країні у розмірі менше 2%, що може вказувати на негативний економічний стан в країні або недостовірне відображення своїх фінансових результатів (дод. В).

Розглянувши більш детально складові формування єдиного податку, треба зазначити, що у структурі відбулося помітне скорочення сплати податку з юридичних осіб, ріст доходів за четвертою групою спрощеної системи пояснюється переформатування податку у 2015 році та росту виручки від продажу сільськогосподарської продукції [19].

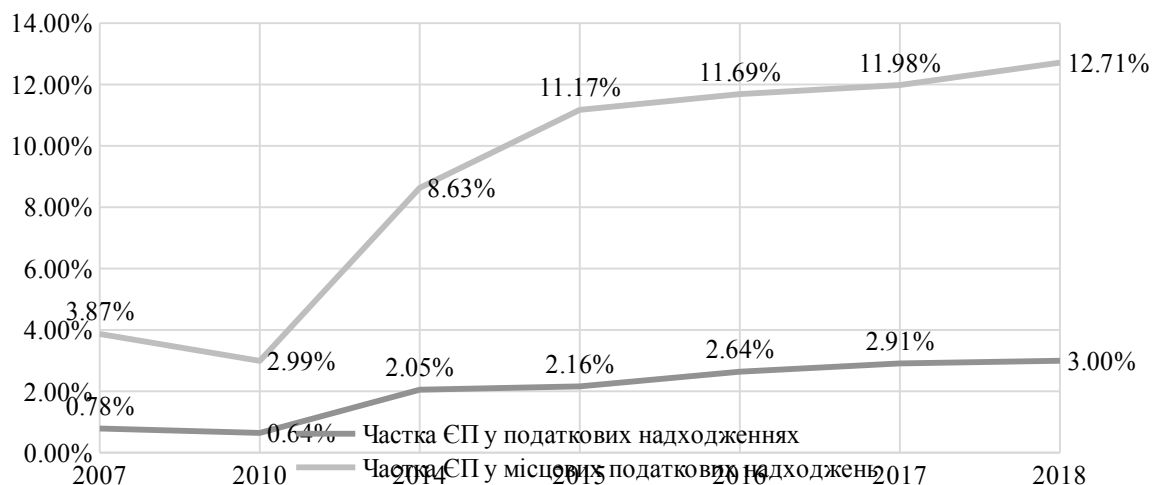

Рисунок 1.7 – Частка єдиного податку у податкових надходженнях, %

Скорочення доходів платників єдиного податку серед юридичних осіб, пояснюється тим, що розмір річного доходу юридичних осіб третьої групи довгий час не переглядався, а також скасуванням шостої групи, де граничний розмір доходу складав 20 000 000 грн, тому юридичні особи просто не завжди підпадають під спрощену систему.

Фінансові результати

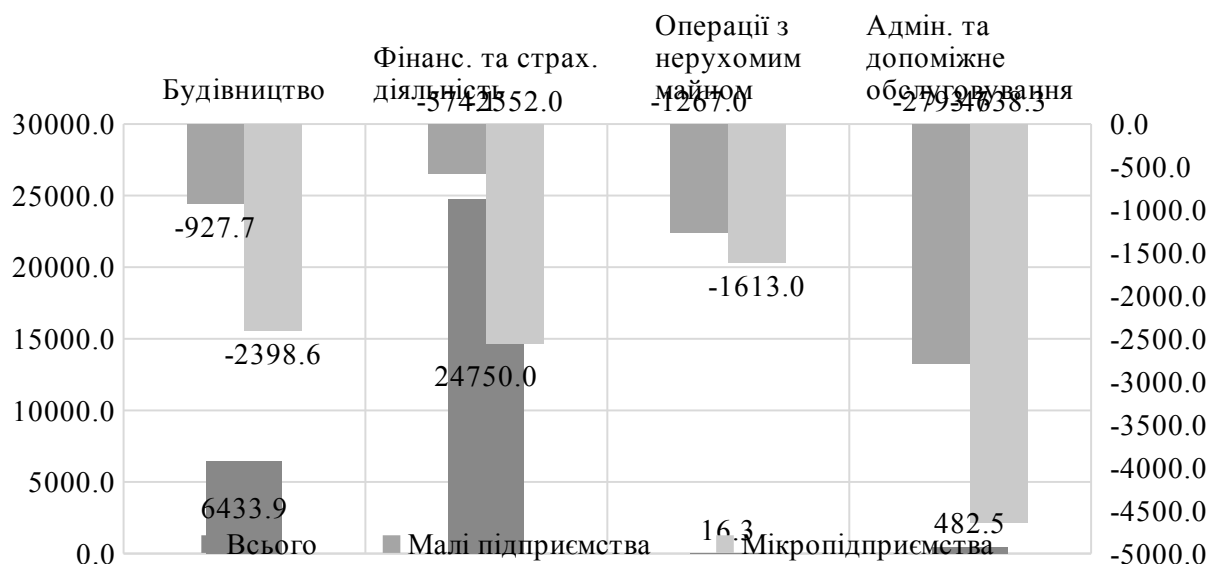

Рисунок 1.8 – Фінансові результати окремих видів діяльності малих підприємств у 2018 році, млн. грн.

Також спостерігається тренд до росту єдиного податку у структурі податкових надходженнях, за останні п'ять років ріст склав приблизно 1%. Починаючи з 2015 року єдиний податок складає більше 10% у частці місцевих податкових надходжень, що говорить про його важливе значення для місцевих бюджетів, оскільки він витрачається на поліпшення життя громад саме там, де діє підприємець.

Важливо дійти до висновку, де саме були збиткові малі підприємства, та чи є збитковими ті галузі взагалі, чи просто відбувається ухилення від сплати податків та недоотримання бюджетних коштів.

Проаналізувавши найбільш проблемні галузі для малих підприємств, можна стверджувати, що у цілому вони не є збитковими. Це може говорити про ухиляння від сплати податків у деяких галузях, де існує багато готівкових розрахунків, наприклад, грошове посередництво, операції з оренди нерухомого майна, діяльність туристичних агентств та охоронних служб. Якщо об'єднати збитки мікропідприємств лише за цими основними галузями, то він складатиме 11 202 млн. грн. Саме тому важливим є удосконалення системи адміністрування податків у частині податкового контролю для виявлення випадків ухиленні від оподаткування.

Малий бізнес повинен стати потужним інструментом стимулювання самостійної економічної активності громадян.

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

2.1 Податкові можливості від детінізації економіки

За розрахунками Міністерства економічного розвитку рівень тіньової економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 пункти менше за показник 2017 року і є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 року (дод. Г). Тенденція до зменшення рівня тіньового сектору за підсумком 2018 року порівняно з 2017 роком спостерігалася в більшості основних агрегованих ВЕД, за виключенням ВЕД “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність” та ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство”. У ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” рівень тіньової економіки зменшився на 9 відсоткових пунктів і склав 40%, у ВЕД “Операції з нерухомим майном” – на 4 відсоткових пунктів і склав 35%, у будівництві – на 3 відсоткових пункти і становив 20%. Таким чином, можна ще раз підтвердити тезу про те, що ці деякі не є збитковими взагалі, а просто недостовірно демонструють дані про свої фінансові результати.

Тому для більш докладного огляду втрат податкових надходжень від тіньової економіки була побудована кореляційно–регресійна модель для дослідження відношення впливу податкових надходжень на обсяг ВВП. Досліджуючи щоквартальні дані, було обрано 38 значень, починаючи з 1 кварталу 2010 року, закінчуючи 2 кварталом 2019 року (дод. Б). Прогнозне рівняння лінійної регресії прийме наступний вигляд:

$$y = 3,3274 * x + 63779 \quad (2.1)$$

де y – значення номінального ВВП, млн. грн,

x – податкові надходження до бюджету, млн. грн.

Збільшення податкових надходжень цін на 1% призведе до зростання розміру ВВП на 3,3274 млн. грн. Результати аналізу однофакторної моделі є наступним: коефіцієнт кореляції складає 0,97, тобто зв'язок між факторами є сильним. Коефіцієнт детермінації: $R^2 = 0,94$, говорить про те, що на 94 % значення результуючої ознаки (обсяги ВВП) визначається саме значеннями цієї пояснювальної змінної (податкові надходження), а на 6 % визначається іншими показниками. Для перевірки значущості регресії застосовується критерій Фішера. Функція «Регресія» розраховує значення «Значимість F» — ймовірність отриманого значення критеріальної статистики. Коли ця ймовірність менше рівня значущості, то регресія значима. Рівень значущості складає 0,05, що перевищує «Значимість F», тобто регресія значима. Для оцінки значущості параметрів регресії необхідно застосувати критерій Стюдента. Якщо «P –значення» менше, ніж рівень значущості, то параметри є значимими.

Таким чином, можна порівняти як сильно зросли би податкові надходження за відсутності тіньової економіки.

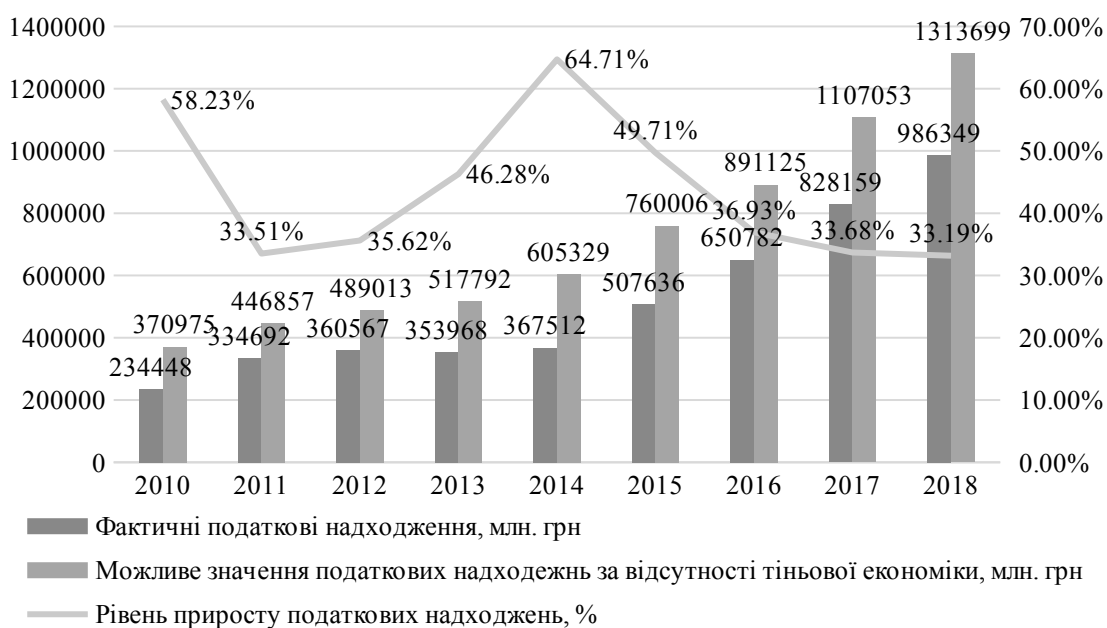

Рисунок 2.1 – Розрахункові надходження податків за умови відсутності тіньової економіки

Таким чином, у 2018 році бюджет мав би доотримати теоретично 327 350 млн. грн або 33,2%. Наприклад, доходи за єдиним податком складають 29 564 млн. грн. За повною відсутності тіньової економіки нових коштів вистачило би на оплату 11 разів єдиного податку, 5 разів місцевих податків або майже повністю три рази виплатити бюджетне відшкодування за ПДВ.

Крім цього бюджет недоотримує кошти внаслідок так званої процедури банкрутства. Наприклад, супермаркет "Брусничка", який нещодавно потрапив під дану процедуру [20]. Балансова вартість активів підприємства складає 224 млн. грн, а заборгованість лише перед банками та працівниками 186 млн. грн та 6,5 млн. грн відповідно. При цьому кредиторська заборгованість перед постачальниками складає 652 млн. грн і оскільки їх черга буде останньою, то коштів вони не отримують. Внаслідок цього у підприємств виникне прострочена дебіторська заборгованість, яка зменшить витрати з податку на прибуток, тобто бюджет може недоотримати до 117 млн. грн. Отже, необхідно на законодавчому рівні переглянути взагалі правила проведення такої процедури, для того щоб не було таких ситуацій, коли підприємство просто списує свої витрати, а збитки ще й отримує державний бюджет.

2.2 Шляхи дотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні

Розглянувши заробітну плату штатних працівників, можна зазначити, що більше третини отримує більше середньої у розмірі 9323 грн на вересень 2019 року, а понад 20000 грн отримує 8,6% працівників. Крім цього в цю статистику не входять багато більш заможніших громадян, які не є штатними працівниками, а отже існує база для сплати податку з доходів фізичних осіб

за прогресивною шкалою. Це може бути лише декілька ставок, як в Ірландії, де ставка ПДФО також залежить від того, чи є людина у шлюбі, або чи виховує дитину сама. Для однієї людини ставка податку до досягнення рівня доходу €35,300 складає 20%, сума яка буде перевищувати зазначену обкладається за ставкою 40%. Або можна застосувати приклад багатьох європейських чи азіатських країн, де існує велика градація ставок, наприклад в Сінгапурі річні доходи до 20 000\$ за ставкою 0%, до 80 000\$ - 7%, до 120 000\$ – 11,5%, 160 000\$ – 15%.

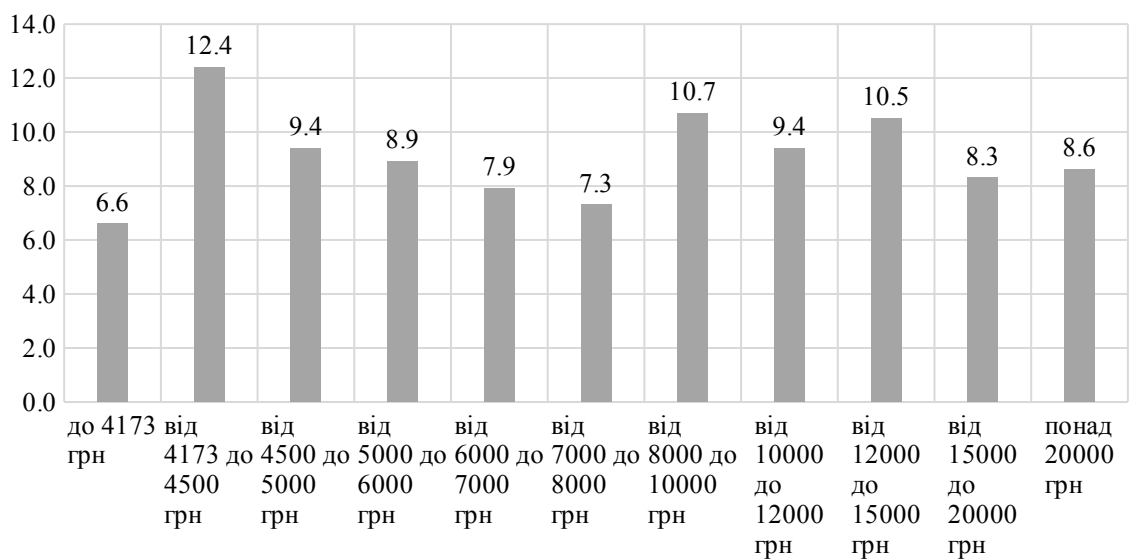

Рисунок 2.2 – Розподіл кількості штатних працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати, у вересні 2019 року

ПДФО демонструє стійкі темпи росту за рахунок постійного збільшення мінімальної та середньої заробітної плати. Найбільший ріст мінімальної заробітної плати відбувся у 2017 році і склав 1600 грн, або 100%, проте це не зовсім корелюється із темпами росту ПДФО. Така ситуація могла виникнути внаслідок значного переважання більшої заробітної плати. Наприклад, у 2017 році 3200 грн отримували 6,6% штатних працівників, у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 13,2%, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги – 9%, а найменше у сфері промисловості – 4,5 [21]. Це може говорити про великий розрив у доходах між різними верствами

населення, що підтверджує необхідність введення прогресивної шкали оподаткування.

Доходи до бюджету з цього податку, попри появу економічної нестабільності та зміни в кількості суб'єктів господарювання, які сплачують ПДВ до бюджету, майже постійно зростали. Крім інфляції та девальвації гривні на зміну номінальних надходжень ПДВ вплинуло запровадження системи електронного адміністрування ПДВ із використанням спеціального ПДВ-рахунка, ведення 7% ставки на лікарські засоби, часткове скасування спеціального режиму ПДВ для сільськогосподарських виробників. Суттєве значення для наповнення бюджету має імпорт товарів, що свідчить про значну імпортозалежність доходів державного бюджету. Крім того за зазначений період так і не було додано додаткових знижених ставок на товари першої необхідності і продукти харчування.

Рисунок 2.3 – Оподаткування депозитів фізичних осіб за 2014-2018 роки, млн. грн.

Після прийняття закону у липні 2014 року про оподаткування депозитів банки як податкові агенти утримують податок за вкладами. На сьогоднішній день є певна тенденція до збільшення кількості депозитів, але податкові

надходження за ними зменшується, що може говорити про зменшення відсоткової ставки, або залучення депозитів на невеликі суми.

Таблиця 2.1 – Структура вкладів фізичних осіб в банках (учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) станом на 01.10.2019р.

Розмір вкладу, грн.	Кількість вкладників		Сума вкладів	
	тис. осіб	%	млн. грн	%
до 10	16505,6	38,679%	21,8	0,005%
10 - 200 000	25766	60,379%	194154,7	43,773%
200 000 - 500 000	306,1	0,717%	85834,1	19,351%
понад 500 000	96,2	0,225%	163542,7	36,871%
Всього	42673,8	100	443553,2	100

За даними таблиці, можна сказати, що за сумою вкладів більшість з них є більшими за 200 000 грн, причому 96 тисяч осіб мають депозити більше 500 000 грн, отже існує потреба в запровадженні диференційованих ставок для доходу з депозитів [22].

Таким чином, існуюча модель розвитку економіки країни може свідчити про переорієнтацію податкової моделі з європейської на американську. Саме тому, адекватною буде і зміна податкової системи у напрямку розвитку малого бізнесу і підприємництва, знімаючи при цьому деякі обов'язки, які покладені на державу, а отже скорочуючи витрати бюджету. Проаналізувавши розвиток малого бізнесу, можна стверджувати, що існують деякі проблеми зі стимулювання його ефективного розвитку. Треба зазначити, що для цього необхідні додаткові фінансові ресурси, які можна знайти подолавши, хоча б частково, високий рівень тіньової економіки. Навіть у сфері малого бізнесу існують галузі економіки, які є стабільно збитковими, хоча за всіма підприємствами вони показують значний рівень прибутковості.

Розглянувши виконання принципу соціальної справедливості, можна дійти до висновку, що нагальним є питання запровадження диференційованої шкали оподаткування, яка б позитивно вплинула на зниження соціальної

напруги між різними верствами населення, дала б змогу людям з невисоким рівнем доходу отримувати додаткові кошти, а також зняла б тягар з кінцевих платників ПДВ за товари і продукти першої необхідності.

2.3 Стратегічні напрями розвитку податкової системи України

Економіка України має великий потенціал економічного зростання. Сьогодні ставиться курс на економічну модель, що будь більш схожа на американську, саме тому важливим є питання адаптації податкової системи до нових викликів. Крім цього, на відміну від багатьох європейських країн, ВВП на душу населення в Україні є дуже низьким і складає менше 10000\$. Це призводить до того, що навіть перерозподіляючи 27% ВВП це є набагато менше до надходжень у Великій Британії чи Фінляндії, де ВВП на душу більше за 40000\$. Таким чином, планується побудова американської системи, де нагромадження та доходи самого населення мають фінансувати освітні, медичні та інші заходи, а держава при цьому є менш соціально-орієнтованою. Податкова система є інструментом для регулювання умов збору обов'язкових надходжень та платежів, тому її мають змінювати у бік меншого податкового навантаження та створення кращих умов для самозайнятості та утворення нових робочих місць. В умовах затяжної кризи та наявності на ринку вільних ніш, де саме малий бізнес є найбільш ефективним, доцільним є реформування податкової системи для поліпшення умов для його розвитку. Їх діяльність є дуже важливим, оскільки саме вони можуть вирішувати проблему з безробіттям, а крім цього дають змогу самостійно отримувати дохід для утримання власних сімей. Для таких реформ слід взяти зарубіжний досвід, ураховуючи специфіку нашої країни, які б дозволили прискорити позитивні зрушення в нашій економіці.

Фінансові результати малих підприємств можуть оподатковуватися як за звичайної системи оподаткування, так і за спрощеної. Звичайно, спрощена система більш вигідна для платника податків, проте мають місце обмеження у вигляді кількості найманих працівників, обсягу доходів та видів діяльності. Можна дійти до висновку, що вони є найбільш численними у структурі підприємств та заробляють 12,7% від усіх фінансових результатів. Однак мікропідприємства з 2010 року є збитковими, тому важливим є питання реформування єдиного податку. Цікавим та слушним вважаю приклад Італії, де намагаються залучити до країни людей з високою цінністю загалом (наприклад, художників, керівників бізнесу, підприємців, спадкоємців), які переїжджають з іншої країни. Вони будуть сплачувати менше податків на території новообраної країни, а крім цього в майбутньому із закінченням режиму будуть оподатковуватися вже за звичайною ставкою, і також вирішується питання з регіонами, де проживає небагато населення, оскільки там рівень оподаткування є ще нижчим.

Для того, щоб у більшій мірі податкова система забезпечувала принцип соціальної справедливості і давала змогу самостійно піклуватися про свій фінансовий стан, необхідно створити пом'якшуючі умови для малого бізнесу, який приносить не багато доходу та забезпечує робочі місця для членів сім'ї. Наприклад, за рахунок розрахунку мінімальної суми річного доходу, з якої не буде вираховуватися єдиний податок, це може бути 150 000 грн. у рік, що дасть змогу зняти відповідальність з держави за створення робочих місць та мотивувати самостійно піклуватися про свій фінансовий стан шляхом створення робочих місць для себе і членів сім'ї. Також необхідно звільнити від сплати ЄСВ платників єдиного податку першої і другої груп, які не використовують працю найманих осіб в період хвороби та відпустки, оскільки вони втрачають свій дохід і крім цього несуть витрати, які мають платити на користь державі. Для того, щоб знайти кошти на компенсацію витрат за пільговими умовами від зменшення єдиного податку необхідно подолати тіньовий сектор економіки.

На прикладі малих підприємств можна сказати, що в основному збитковими є не самі види діяльності в цілому, а лише частка невеликих підприємств в тих галузях, де застосовуються готівкові розрахунки або важко прослідкувати за формуванням їх доходів. Тому необхідно підвищити якість перевірок в таких сферах, як діяльність туристичних агентств, з оренди нерухомого майна, у будівничій сфері, тощо. Необхідно створити мотивацію показувати справжні фінансові результати за рахунок введення більшого розміру штрафів за недотримання законодавства та не зареєстровані операції.

Тіньовий сектор економіки в Україні становив 30% від ВВП за даними Мінекономрозвитку, якщо бюджет дотримав би ці кошти можна було б профінансувати витрати на оплату 11 разів єдиного податку, 5 разів місцевих податків або майже повністю три рази виплатити бюджетне відшкодування за ПДВ.

Ефективність боротьби з тіньовою економікою безпосередньо залежить від розробки та впровадження державних заходів детінізації, які повинні бути комплексними і поєднувати політичні, правові, організаційні та регулятивні заходи. Основними ознаками тіньової економіки в Україні є: ухилення від сплати податків; відтік капіталу; подвійна бухгалтерія; приховане безробіття; корупція і хабарництво; неорганізована торгівля. Збільшення тінізації економіки, її кримінальних наслідків завдає значної шкоди суспільству, гальмує процеси державотворення в Україні. Крім того, нагальною є соціальна проблема: у суспільній свідомості формується сумнів щодо спроможності державних інститутів, насамперед правоохоронних, гарантувати суспільну безпеку, захистити особистість та майно громадян.

Для подолання тінізації економіки необхідно: створити більш привабливі, ніж в інших державах, умови для інвестування й залучення фінансових ресурсів; прийняти законодавчі акти, що посилюють захист приватної власності, комерційної та банківської таємниці, забезпечують правову захищеність підприємців; посилити відповідальності правопорушників; реорганізувати систему державного управління з метою

збільшення оперативності реагування на швидкі зміни макроекономічної ситуації; здійснення комплексної податкової реформи. Зміцнення економічної безпеки держави й державна політика детінізації економіки має стати важелем та стимулом для активізації діяльності суб'єктів господарювання, підвищення рівня життя населення та поступального соціально-економічного розвитку країни. Зі зменшенням рівня тінізації економіки буде зростати і база оподаткування за рахунок залучення додаткових коштів в економіці, тобто підвищиться якість надання державою своїх послуг та зросте рівень соціальних стандартів всього населення. Зниження тиску на фонд оплати праці, посилення відповідальності правопорушників та якісна податкова реформа дадуть змогу підвищити інвестиційну привабливість України, як наслідок, це призведе до залучення додаткових коштів іноземних інвесторів та повернення робочої сили, яка зараз працює за кордоном.

Крім цього бюджет недоотримує кошти внаслідок так званої процедури банкрутства, отже, необхідно на законодавчому рівні переглянути правила проведення такої процедури, недопущення ухилення від оподаткування та перекладання фіскальної та фінансової відповідальності на інших учасників відносин та державу, запровадити обов'язкову процедуру перевірки навмисного банкрутства або визначення відповідальних за доведення до нього.

Збільшити надходження за прямими податками, наприклад за податком на прибуток, можна за рахунок підвищення зниженої ставки 10% для доходу отриманого від азартних ігор та 18% від доходу, отриманого від букмекерської діяльності. Низькі ставки податку лише стимулюють розповсюдження азартних ігор, а ця діяльність не є корисною для суспільства, тому підвищення податкового тягаря буде нести подвійний ефект: збільшення надходжень до бюджету і скорочення популярності такого виду діяльності.

За фактичними процентними ставками рівень оподаткування в Україні не є високим в порівнянні з іншими країнами. Причому в деяких із них, ставки податків набагато вищі, але існує диференціація ставок ПДВ і ПДФО, що дає змогу створити певний баланс між тим, які верстви населення мають сплачувати більше, і які товари обкладаються за більшою ставкою. Саме тому, вважаю за доцільне встановлення прогресивної шкали оподаткування доходів, яка б дала змогу отримати додаткові кошти для стимулювання розвитку малого бізнесу. Така система застосовується і у великій кількості зарубіжних країн: Сінгапур, Гонконг, Ірландія та багато інших. Причому деякі країни мають велику кількість ставок, що дозволяє збільшувати навантаження невеликими кроками. Хоча в Ірландії таких ставок лише дві, що скорочує час при перерахуванні податків до бюджету. Будь-який з цих підходів дасть змогу більш справедливо перерозподіляти дохід людей різної платоспроможності. Прогресивну шкалу можна застосовувати і при оподаткуванні доходів за депозитами, оскільки більшість коштів, що розміщені у вкладах, які становлять понад 200 тис. грн., а майже 100 тис. осіб мають депозити більше 500 тис. грн.

У податковій системі України переважає сплата саме непрямих податків, які в однаковій мірі сплачує будь-який споживач, тому важливо більш справедливо встановлювати ставки з ПДВ.

Перелічені заходи дадуть змогу побудувати більш справедливую систему зі сплати податків для домогосподарств та підвищити фінансові результати до оподаткування малих підприємств, які частково працюють у “тіні”.

ВИСНОВКИ

Отримані результати дослідження дозволяють стверджувати, що поставлену мету наукової роботи було досягнуто, а завдання – вирішені. Так, було розглянуто й узагальнено характеристики економічних моделей розвитку країни. Визначено, що під час вибору напрямку податкових реформ необхідно проаналізувати, яка модель побудована в нашій країні.

Оскільки, держава планує менше збирати коштів по відношенню до ВВП за рахунок податків, то і звичайно буде менше виконувати своїх соціальних та інших функцій. Таким чином, слушними будуть зміни у податковій системі на стимулювання розвитку малих підприємств, оскільки вони є важливою складовою для створення самозайнятості і вирішення проблем з безробіттям, Крім цього це дасть змогу встановити напрям мислення у суспільстві про те, що людина має самостійно піклуватися про власне благополуччя і не покладатися лише на державне забезпечення.

Проаналізувавши сучасний стан малих підприємств, було визначено, що довгий час вони залишилися збитковими, а деякі галузі стабільно показують негативні фінансові результати. Це може говорити про наявність тіньового сектору економіки, де в значній мірі присутній готівковий обіг і важко прослідкувати справжні витрати підприємств. Тому важливим є підвищення якості перевірок в тих галузях економіки, які показують найгірші результати діяльності. Подолавши, хоча б частково, тіньовий сектор в економіці, можна буде отримати достатні кошти для стимулювання малого бізнесу, щоб компенсувати менші надходження за єдиним податком.

Незважаючи на невисокі фактичні ставки за податками, рівень податкового навантаження в нашій країні є значним. Це пов'язано перш за все з низьким рівнем доходів, а крім того не виконанням принципу соціальної справедливості. В європейській податковій моделі, яка була перенесена і у нашу країну, цю проблему вирішують шляхом прогресивної

шкали оподаткування та нульових ставок з ПДВ для товарів першої необхідності і продуктів харчування.

Було визначено, що в нашій країні населення отримує досить різний рівень доходів, а майже 9% штатних працівників отримують заробітну плату вдвічі більшу за середню. Тому існує потреба у більших ставках податку для заможніших верств населення, така система працює і у більшості розвинутих країн світу, важливим є вибір правильної диференціації ставок. Крім цього держава може отримати додаткові кошти, якщо встановить прогресивну шкалу оподаткування для депозитів. Цей вид накопичення коштів є найпопулярнішим у населення, а крім того на ринку досить високі ставки за таким видом накопичень, тому більші за обсягом доходів депозити слушно обкладати підвищеними ставками.

Виконання цих заходів має дозволити створити умови для однакового напрямку розвитку економічної та податкової моделі в нашій країні та підвищити їх ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Курінний В.Г., Аспекти розвитку податкової системи України / В.Г. Курінний // Матеріали Міжнародної наукової-практичної конференції «Економіка і менеджмент 2019: економіко-управлінські аспекти розвитку соціально-економічних систем». – Дніпро: Біла К. О., 2019. – Том 8, с. 48–49
2. Проект Закону про Державний бюджет України на 2020 рік [Електронний ресурс] // Верховна рада України – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853
3. Бедринець М.Д., Фінансовий менеджмент у малому бізнесі навч. посіб. / М.Д. Бедринець, А.В. Сурженко // – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 352 с.
4. Mikrorachunek podatkowy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.podatki.gov.pl>
5. International tax Lithuania highlights 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-lithuaniahighlights-2019.pdf>
6. How to start a business in Romania [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nomadcapitalist.com/2019/03/27/tax-business-in-romania/>
7. Company tax in the EU – France [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://europa.eu/youreurope/business/taxation/business-tax/company-tax-eu/france/index_en.htm
8. Micro-entrepreneur ou auto-entrepreneur, ce qui change en 2019: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bpifrance-creation.fr/encyclopedie/micro-entreprise-regime-auto-entrepreneur/lessentiel-ce-regime/micro-entrepreneur-ou>
9. Italy introduces new tax measures to attract foreign pensioners to Italy: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://taxinsights.ey.com/archive/archive-news/italy-introduces-new-tax-measures-to-attract-foreign.aspx>

10. Italy: a new location for skilled workers and sports stars [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.withersworldwide.com/en-gb/insight/italy-a-new-location-for-skilled-workers-and-sports-stars-continued>

11. List of countries by tax rates [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_tax_rates

12. Барін О.Р. Принцип справедливості як один з основоположних принципів оподаткування. / О.Р. Барін // Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 5. С. 162–164

13. Tax System of Singapore [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.startupdecisions.com.sg/singapore/taxes/current-tax-rates-and-tax-system/>

14. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо пасивних доходів» від 04.07.2014р.: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1588-VII>

15. Дроздовська О.С. Співвідношення прямих і непрямих податків у податковій системі України. / О.С. Дроздовська // Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 10. С. 44–50

16. Державна казначейська служба “Річна звітність виконання державного бюджету”: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

17. Державна служба статистики України: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

18. Eurostat: taxation in 2018: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10190755/2-30102019-AR-EN.pdf/68739572-f06a-51e4-3a5b-86e660a23376>

19. Податковий кодекс України (поточна редакція від 20.10.2019): / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

20. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84914231>

21. Держстат порахував, скільки українців отримують мінімальну зарплату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2406235-derzstat-porahuvav-skilki-ukrainciv-otrimuut-minimalnu-zarplatu.html>

22. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/> <http://www.fg.gov.ua/>

АНОТАЦІЯ

Вступ. Наукова робота присвячена розгляду сутності податкової системи, як важливого інструмента регулювання соціально-економічного розвитку; розглянута діяльність малих підприємств та виявлено напрямки змін їх оподаткування; визначено передумови застосування прогресивного підходу для оподаткування доходів фізичних осіб для забезпечення принципу соціальної справедливості; обґрунтовано пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування податкової системи в Україні. Зважаючи на макроекономічну, фінансову й політичну нестабільність в Україні, велику кількість загроз, що вона спричиняє окремим суб'єктам і країні в цілому, тема роботи є актуальною.

Мета: обґрунтування напрямів корегування податкової моделі України.

Завдання: охарактеризовано особливості податкової моделі України; проведено аналіз результатів діяльності та оподаткування малого бізнесу; обґрунтовані напрями розвитку податкової системи для оптимізації її моделі; визначено податкові можливості від детінізації економіки; обґрунтовано шляхи дотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні; розробити рекомендації щодо підвищення ефективності податкової політики з урахуванням сучасного економічного вектору розвитку.

Метод (методологія): аналізу (порівняльного, горизонтального й вертикального), синтезу, узагальнення, моделювання.

Загальна характеристика роботи: робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Звіт про виконання Зведеного бюджету України за 2018 рік, грн.

І. Доходи

Код бюдж. класиф.	Показинки	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
		План на 2018 рік	Виконано	План на 2018 рік	Виконано	План на 2018 рік	Виконано
		з урахуванн ям внесених змін	за 2018 рік	з урахування м внесених змін	за 2018 рік	з урахування м внесених змін	за 2018 рік
1	2	3	4	5	6	7	8
10000000	Податкові надходження	946,004,46 0,477.69	943,669,77 6,334.24	43,825,987, 348.50	42,678,747, 452.91	989,830,44 7,826.19	986,348,52 3,787.15
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	316,381,90 7,097.00	334,949,29 1,311.73	1,500,000,0 00.00	1,133,660,6 40.41	317,881,90 7,097.00	336,082,95 1,952.14
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	226,772,48 7,010.83	229,900,60 4,431.73	0.00	0.00	226,772,48 7,010.83	229,900,60 4,431.73
11020000	Податок на прибуток підприємств	89,609,420 ,086.17	105,048,68 6,880.00	1,500,000,0 00.00	1,133,660,6 40.41	91,109,420, 086.17	106,182,34 7,520.41
12000000	Податки на власність	0.00	0.00	107,408.82	1,143,800.4 3	107,408.82	1,143,800.4 3
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	50,617,427 ,102.52	49,909,292, 453.34	249,400,00 0.00	177,596,34 0.88	50,866,827, 102.52	50,086,888, 794.22
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	492,379,38 1,456.82	474,916,23 2,643.68	29,709,000, 000.00	32,241,763, 532.53	522,088,38 1,456.82	507,157,99 6,176.21
14020000	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	73,857,717 ,504.78	66,877,537, 627.36	5,757,500,0 00.00	5,817,964,4 58.57	79,615,217, 504.78	72,695,502, 085.93

Продовження таблиці А.1

14040000	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	6,074,571,475.78	5,891,961,070.06	0.00	0.00	6,074,571,475.78	5,891,961,070.06
14060000	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	84,300,000,000.00	79,130,864,126.73	0.00	0.00	84,300,000,000.00	79,130,864,126.73
14070000	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	300,000,000,000.00	295,064,441,684.90	62,900,000.00	312,880,695.59	300,062,900,000.00	295,377,322,380.49
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	25,390,000,000.00	23,816,787,400.01	3,337,500,000.00	3,259,833,578.56	28,727,500,000.00	27,076,620,978.57
16000000	Окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів	93,143.00	-730,084.05	0.00	0.00	93,143.00	-730,084.05
17000000	Збори на паливно-енергетичні ресурси	0.00	-6,221,632.49	0.00	0.00	0.00	-6,221,632.49
18000000	Місцеві податки	58,899,921,478.35	61,026,749,273.53	0.00	-300,822.95	58,899,921,478.35	61,026,448,450.58
18010000	Податок на майно	30,889,955,976.41	31,272,037,079.64	0.00	0.00	30,889,955,976.41	31,272,037,079.64
18030000	Туристичний збір	81,301,191.00	90,725,777.91	0.00	0.00	81,301,191.00	90,725,777.91
18050000	Єдиний податок	27,827,809,838.94	29,564,247,118.96	0.00	0.00	27,827,809,838.94	29,564,247,118.96
19000000	Інші податки та збори	2,335,730,200.00	-941,625,031.51	9,029,979,939.68	5,865,050,383.05	11,365,710,139.68	4,923,425,351.54
19010000	Екологічний податок	2,335,561,200.00	2,266,034,650.31	2,636,840,773.78	2,655,468,961.21	4,972,401,973.78	4,921,503,611.52

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Результати регресійного аналізу податкових надходжень та ВВП ном. за 2010-2019 роки

Регресійна статистика	
	0,97019
Множинний R	4
	0,94127
R-квадрат	5
	0,93964
Нормований R-квадрат	4
	56286,9
Стандартна помилка	5
Спостереження	38

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Значимість F
Регресія	1	1,83E+12	1,83E+12	577,0319	9,37E-24
Залишок	36	1,14E+11	3,17E+09		
Всього	37	1,94E+12			

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-пересічення	63779,13	20805,15	3,065546	0,004105	21584,34	105973,9	21584,33617	105973,9179
Змінна X1	3,327354	0,138516	24,02149	9,37E-24	3,046431	3,608277	3,046431285	3,608277189

Додаток В

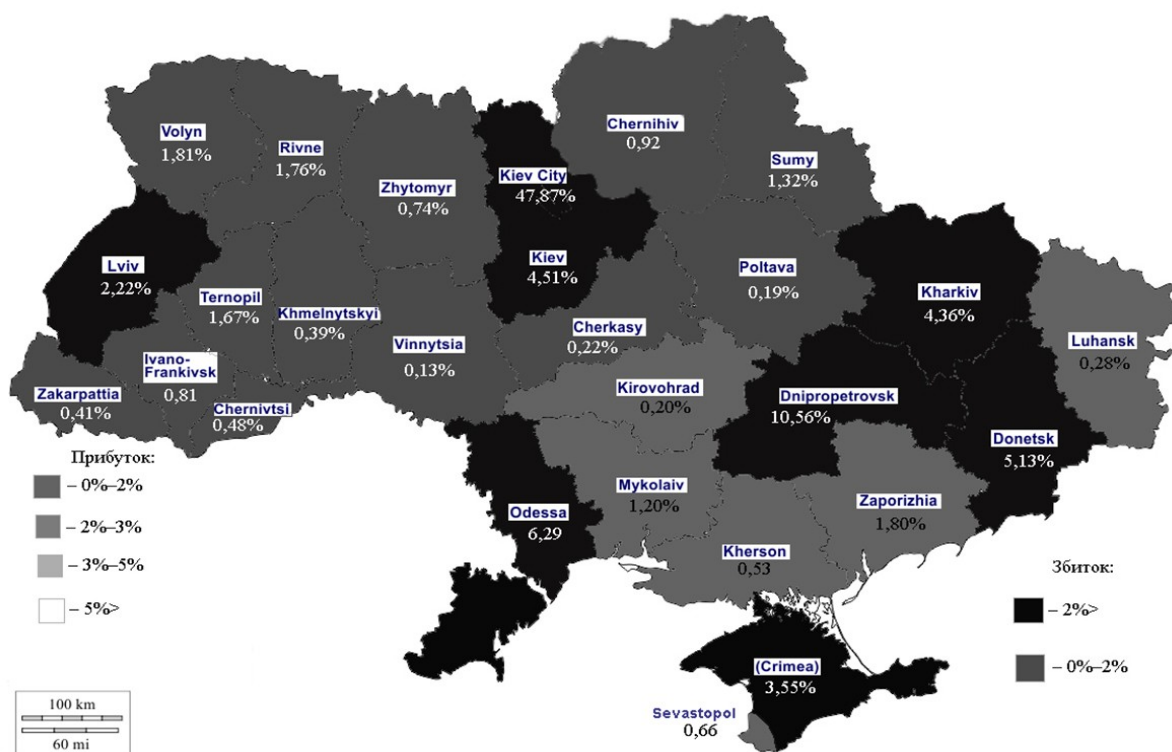

Рисунок В.1 – Частка чистого фінансового результату до оподаткування малих підприємств за регіонами за 2010 рік

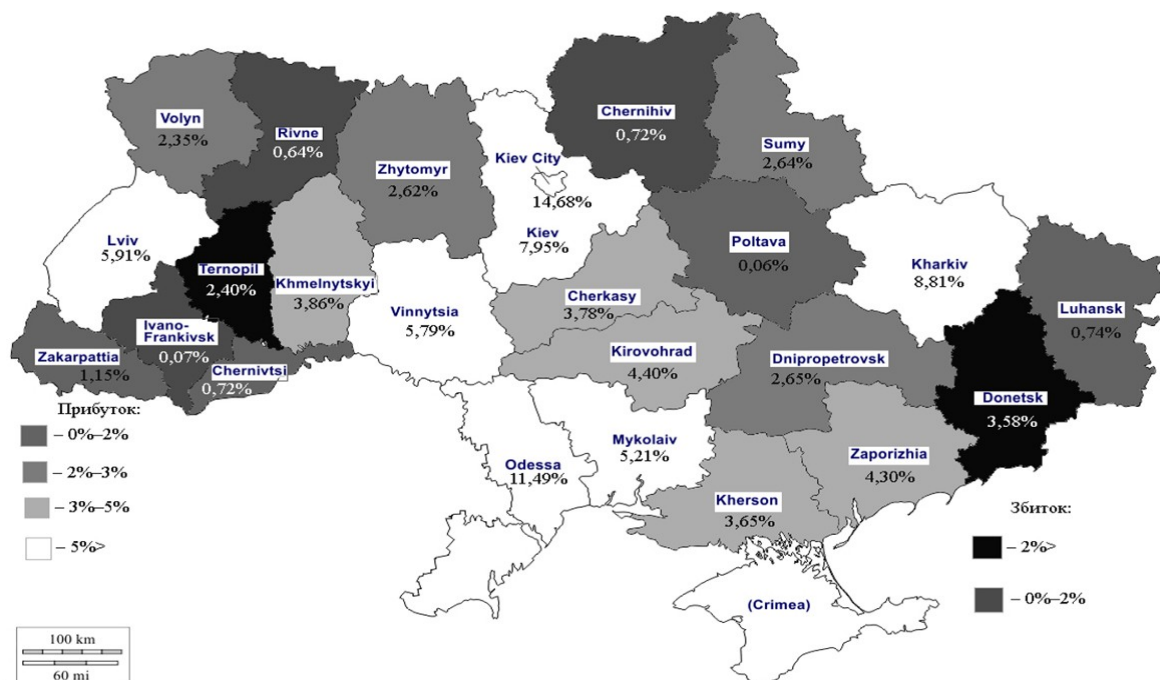

Рисунок В.2 – Частка чистого фінансового результату до оподаткування малих підприємств за регіонами за 2018 рік

Додаток Г

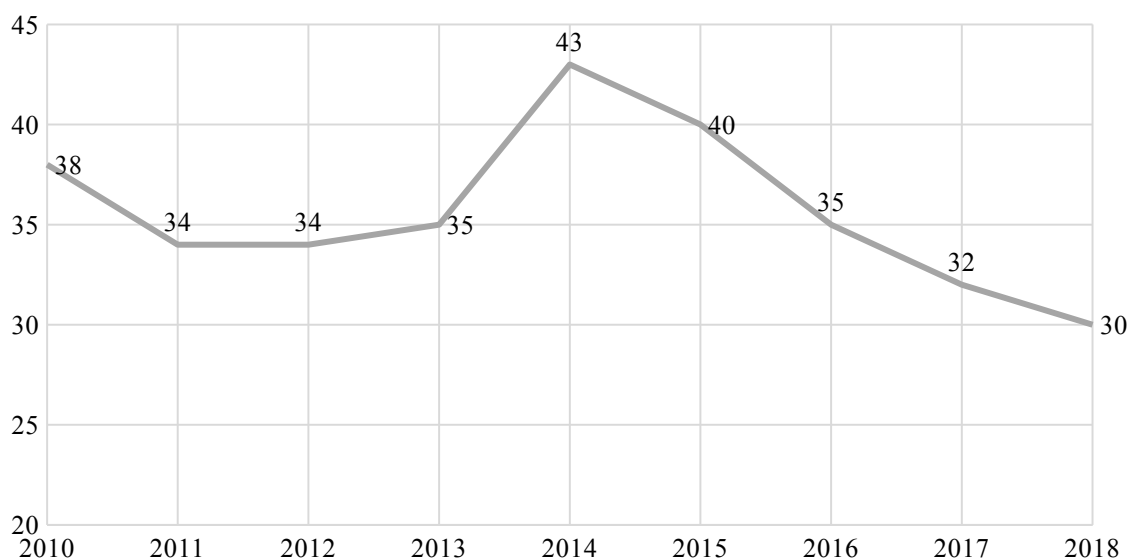

Рисунок Г.1 – Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП)

Таблиця Г.2 – Критерії оцінки про віднесення до категорії підприємств

Категорія підприємства	Критерії оцінки за рік, що передує звітному		
	Балансова вартість активів, євро	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), євро	Середня кількість працівників, осіб
Мікропідприємства	До 350 тис.	До 700 тис.	До 10
Малі	До 4 млн	До 8 млн	До 50
Середні	До 20 млн	До 40 млн	До 250
Великі	Понад 20 млн	Понад 40 млн	Понад 250

Рисунок Д.1 – Витрати на оплату праці на 1 особу серед підприємств за 2010-2018 роки, щорічно, тис. грн

Рисунок Д.2 – Фінансові результати до оподаткування на одне підприємство та частка їх фінансових результатів у загальних доходах підприємств за 2018 рік

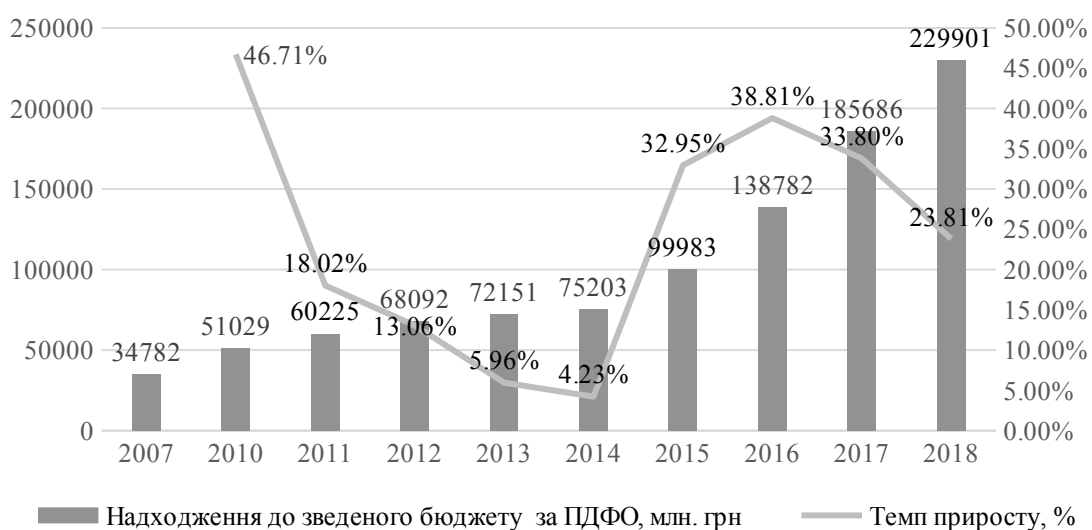

Рисунок Е.1 – Оподаткування доходів фізичних осіб за 2007, 2010-2018 роки

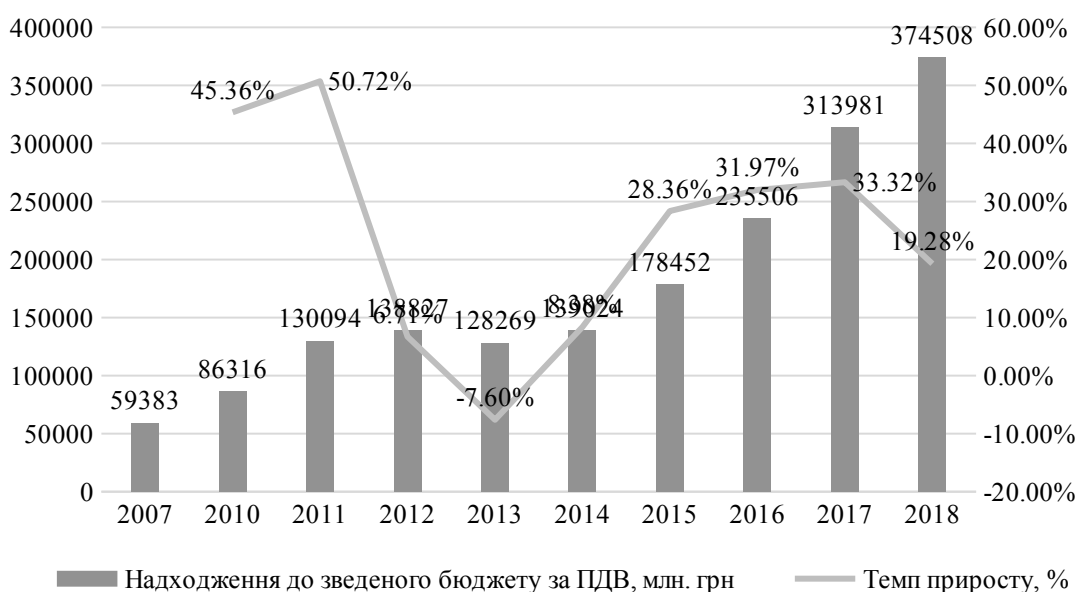

Рисунок Е.2 – Надходження за ПДВ у 2007, 2010-2018 роках